

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrto leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrto leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 9. novembra 1894.

Politiški oddelek.

Piran — Celje.

Hud vihar je bil zaradi napisov pri sodiščih na Primorskem. Mej italijanskim prebivalstvom v Istri je kar vrelo, ako je verjeti nekaterim časopisom. Mi smo pa prepričani, da je vse to bilo umetno pripravljeno. Večina italijanskega prebivalstva bi se pa niti zmenila ne bila za to, da niso znani hujskači je našuntali. Vse je naredil denar in vino. Mnogo so pa zakrivili vladni organi, ki niso pokazali dobre volje, da se ministrovemu ukazu pomore do veljave. Marsikateri italijanski uradnik je namreč sam želel, da se ohrani prednost italijanščine in zatorej tudi ni vsega storil, kar je bilo v njegovi moči, da se izvede postavno zagotovljena narodna enakopravnost.

Še huje nego v Istri je pa vrelo na Dunaji. Slovenski poslanci so z interpelacijami priganjali vlado, da izvede ministrov ukaz in varuje pred italijansko druhaljo Slované v Istri. Italijanski poslanci in pa levičarji so pa napeli vse sile, da pripravijo vlado, da prekliče svoj ukaz. Isterska italijanska poslanca sta pretila, do pojmeta v opozicijo, grof Franc Coronini, da odloži svoj mandat, in pa ves levičarski klub, pa tudi mej Poljaki so se našli nekateri zagovorniki italijanskih napisov. Predsednik zbornici poslancev baron Chlumecky je pa tudi storil vse korake pri vladi, da se prekliče vladna naredba. Pretili so celo, da se razruši koalicija.

Vlada je naposled prijenjala. Obljubila je italijanskim poslancem, da se v vseh mestih na Primorskem, kjer so Italijani v večini puste, le jednojezične table pri sodiščih. To stališče je gotovo povsem napačno. Sodišča niso le za mesta, temveč tudi za kmete, in po zdravi pameti soditi, mora se ozirati na vse prebivalstvo okraja, ne pa le na meščane. Vladni nazori se ne vjemajo s članom 19. osnovnih zakonov o občnih pravicah državljanov, ki govori o narodni enakopravnosti, temveč tudi ne s

članom 2., po katerem smo vsi državljani enakopravni, in torej ne gre meščanom kaka večja pravica pred kmeti.

Po Primorskem so mesta najbolj poitalijančena in če se vladni ukaz razveljavi za ona sodišča, ki so po večini laška mesta, zgubi popolnoma svojo veljavo. Tako vladno postopanje bode gotovo le povzdignilo predrznost Italijanov. Sedaj se bodo še le upali upirati pri vsaki priliki, ko so videli, da so z razgrajanjem kaj opravili, da je tropa pijanih italijanskih pobalinov v Piranu v kozji rog ugnala vse ministerstvo na Dunaji. Kaj takega, kot se je sedaj zgodilo v Istri, mi ne verjamemo, da bi se kje še prigodilo v kaki civilizovani državi. Vsa državna avtoriteta se je uklonila poulični pijani druhalji, zmagali so argumenti s ceste, kateri so še nedavno bili tako zoprni knezu Windischgrätzu.

V Istri pa ni šlo le za napise, šlo je za avstrijsko čuvstvo. Naj tržaška in dunajska vlada še tako prikri-vati, resnica je, da se je po isterskih mestih klicalo evviva Italiji in kralju italijanskemu in pela italijanska himna. Proti vsem tem se pa ničesa ne stori. Sedaj se bode še le širila iredenta, ko vidi, da ima na Dunaji take zagovornike, da se jej vlada ne upa stopiti na prste. Če bode avstrijski patrijotizem v Istri vedno bolj zginjeval, niso brez krivde tisti, ki se niso upali proti razgrajalcem v Piranu in Kopru z vso odločnostjo braniti državne avtoritete.

Čudimo se pa nikakor ne, da se je vlada udala. Njen obstanek je odvisen od koalicije. Če bi se razbil Coroninijev klub, bi bil to začetek konca koaliciji. Dnevi sedanji vladi bi bili šteti. In utegnil bi se povrniti grof Taaffe s Steinbachom in ž njim znani načrt volilne reforme.

Mi ne dvomimo, da bi ne bil Hohenwartov klub mogel stvari drugače zasukati, da je dovolj podpiral težnje slovenskih poslancev. Mnogo mirnejša bi bila levica, da je Hohenwartov klub dal razumeti, da s svojim načelnikom vred izstopi iz koalicije, ako vlada odjenja neopravičenim zahtevam Italijanov. Tega pa klub ni storil in tudi ni težko uganiti, zakaj ne. Strah pred tem, da

se koalicija razdere, ga je odvrčal od vsacega odločnega koraka.

Stranke, ki so pri koaliciji, se rade imenujejo državo ohranjujoče stranke. Dogodki v Istri so pa nam pokazali, da je vse to le goli humbug. Gibanje v Istri je bilo vse poprej kakor avstrijsko, ali vendar se koalicijske stranke niso mogle za to odločiti, da bi odločno branile avstrijstvo, temveč so naravnost ali pa posredno podpirali tiste, ki škilijo čez morje v blaženo Italijo.

Zmaga levičarjev v isterski zadevi je pa ohrabrila Nemce, da so začeli z vso silo borbo proti osnovi dvojezične gimnazije v Celji. Prav kakor v Istri začeli so se oglašati nemški občinski zastopi drug za drugim in mej nemškimi poslanci tudi nekaj vre. V poljskem klubu je tudi že nekaj nasprotnikov celjske dvojezične gimnazije. Verjetno je, da Nemci tudi tukaj zmagajo. Podpirali jih bodo gotovo tudi Italijani, kajti roka roko umije. Pogum je pa levičarjem zrastel, ko so v jedni stvari zmagali. Če so zmagali v stvari, kjer so proti njim govorili odločno avstrijski državni pomisliki, bodo pač ložje še v celjskem vprašanji, kjer tacih pomislikov ni. Nastal bode v kratkem hrup, da je koalicija v nevarnosti. Naši slovenski poslanci bodo pač nekaj napenjali svoje sile, navidezno jih bode nekoliko podpiral tudi Hohenwartov klub, ali vse svoje moči in veljave za nas ne bode zastavil.

Če pozebemo še v celjskem vprašanji, bode tega kriva le koalicija, v katero so nekateri naši poslanci zaverovani. Mi smo takoj s prvega trdili, da od koalicije nimamo v nobenem oziru ničesa dobrega pričakovati, in vse kaže, da smo imeli prav, zato pa zadeva težko odgovornost tiste slovenske zastopnike, ki so pomagali ustvariti sedanje neugodne politične razmere, napake se bodo še hudo maščevale nad vsem narodom.

Aleksander III. — Nikolaj II.

Minoli četrtek popclan je v Livadiji umrl ruski car Aleksander III. po dolgi in hudi bolezni, v svojih najboljših letih. Rojen je bil dne 10. marca 1845. leta kot drugi sin carjeviča Aleksandra Nikolajeviča, pozneje carja Aleksandra II. Ker ni bil namenjen za vladarja, so ga precej jednostranski, samo vojaški vzgojili. Ta jednostranska vzgoja se je pri njem opazovala vse življenje.

Dne 24. aprila 1865. l. mu je umrl starši brat Nikolaj in on je postal prestolonaslednik. Prihodnje leto se je oženil z dansko princezino Dagmar, s katero je imel tri sinove in dve hčeri.

Carjevič Aleksander je kazal, da se ne vjema z liberalnimi reformami svojega očeta. Kazal je pa tudi nekako mržnjo do nemščine, kar je pa najbrž nekoliko vpliv njegove soproge, ki kot Danjka po dogodkih 1864. leta ni mogla trpeti Nemcev.

Kot carjevič se je pokojnik udeležil vojske proti Turčiji in je bil poveljnik jednega dela dunavske vojne.

Ko je bil dne 13. marca 1881. umorjen njegov oče od nihilistov, ki so mu vrgli bombo pod voz, je zasel on ruski prestol. V svojem manifestu je naznanil, da se bode strogo držal samodržavja, kar je držal do smrti. Svoboda pod njegovo vlado ni cvetela v Rusiji. Odpravile ali pa omejile so se prejšnje svobodnostne naprave. Zemstvom so se znatno omejile pravice, ravno tako tudi mestnim zastopom.

Car Aleksander II. je ravno hotel uvesti ustavo, ko ga je doletela smrt. Izdelal je bil ta načrt slavni ruski general in državnik Melikov, mož naudušen za napredek in omiko. Prvi korak Aleksandra III. je bil, da je odstranil tega moža. Tudi več družih ministrov se je moralo umakniti.

Ves čas svojega vladanja imel se je car Aleksander boriti z nihilisti. Že l. 1881. v maju je nihilistični tajni odbor izdal neki manifest proti novemu carju in dne 18. junija sledil mu je neki ultimatum, kateremu pa vendar ni sledil noben atentat. Dne 3. oktobra zasledili so zaroto mej vojaškimi gojenci. Dvor se je na to preselil v Gačino, kjer so carja dobro zastražili, da nihilisti niso mogli do njega. Sedaj je bil nekaj časa mir. V januarju 1883. leta. so nihilisti izdali neko spomenico na carja. V aprilu tega leta je bila velika nihilistovska pravda, v kateri jih je bilo pet obsojenih na smrt, 12 pa v pregnanstvo v Sibirijo. Prihodnje leto je bil umorjen žendarmerski polkovnik, ki je imel stražiti carja, potem je bilo pomorjenih že več družih policijstov, kateri so imeli varovati carja. Leta 1887. so peterburški dijaki čakali s bombami carske sani na Nevskem prospektu. Nekdo jih je pa bil ovadil in več sto so jih zaprli. V maju t. l. so zopet 15 nihilistov obsodili na smrt, od katerih jih je car pomilostil sedem v večletno prognanstvo v Sibirijo. Leta 1888. se je pripetila velika nesreča na železnici pri Borki, kar je bilo tudi delo nihilistov. Car se je bil le nekoliko poškodoval. Nad 20 ljudij je bilo mrtvih, več pa težko ranjenih.

Leta 1890. so zaprli zopet 32 častnikov sumljivih nihilizma in v aprilu so pa pri Harkovu zopet bili odtrgali šine pred carjevim vlakom. Ker se je začasno izvedelo, se nesreča ni prigodila. Ves dogodek je nejasen ostal. Govorilo se je, da so vojaki s silo odganjali kmete z železnice in 42 pobili. So li kmetje nameravali carja ubiti, ali ga kaj prositi, še pozneje ni prišlo v javnost.

Lani se je zopet nameraval napad na carja, ali se je za časa zvedelo. Zaprli so bili zopet mnogo dijakov, častnikov in uradnikov. Manjših nihilističnih napadov se je pa izvršilo brez števila.

Car Aleksander je zmatral za svojo glavno nalogo razširjati ruski jezik in pravoslavje. Pod njem se je obnovil neki star zakon, po katerem se prepoveduje rabo poljščine na vseh javnih mestih.

Da bi narod zase pridobil, se mu je car večkrat skušal zblížati. Zanimal se je jako za razmere prebivalstva. Vse prošnje je sam reševal. Jako je omejil sijajnost pri dvoru. V Gačini je imel zase le tri sobe, slovesne